

Juridisch loket stuit op verzet

Het einde van de Bureaus Rechtshulp is nabij. Dat betekent, zo vrezen de gesubsidieerde rechtshulpverleners, dat de rechtsbijstand voor minder draagkrachtigen flink wordt uitgehold. Ze zijn uiterst kritisch. Het ministerie van Justitie is eerder verbaasd: het ziet alleen vooruitgang.

Michel Knapen

Journalist

De wens van de commissie-Ouwerkerk wordt wet. Tenminste, dat is de vrees die leeft onder gesubsidieerde rechtshulpverleners. Volgens de commissie, die een jaar geleden advies uitbracht aan de minister van Justitie, zijn de Bureaus Rechtshulp langzaam afgedwaald van hun primaire taak door steeds meer het advocatenwerk, zelfs voor draagkrachtigen te ambieëren. Minister Donner bereidt nu een plan voor dat daar een eind aan moet maken en de verwachting is dat de nieuwe Tweede Kamer dat zal steunen.

Daarmee wordt een doorbraak geforceerd in het stelsel van gefinancierde rechtshulp, dat 'al jaren onder grote spanningen functioneert', zegt Margo Brandsma, directeur van de directie Toegang Rechtsbestel (voorheen Rechtsbijstand en Juridische Beroepen). 'Het huidige stelsel van Bureaus Rechtshulp kent sinds 1994 knelpunten. Personeel is moeilijk te krijgen en vast te houden. Veel bureaujuristen willen zich meer op het advocatenwerk en zelfs de betalende praktijk richten. De eerstelijns hulp van intake en verwijzing voor minder draagkrachtigen komt daarmee in het gedrang en er ontstaat een ongewenste vermenging van publieke en private taken. Ook loopt de doorverwijzing naar de sociale advocatuur niet goed. Vervolgens zien we ook dat de advocatuur in de sector van de gefinancierde rechtsbijstand afhaakt. Dat heeft alles te maken met de hoogte van de vergoedingen voor toevoegingen en de administratieve rompslomp. Al met al ziet het er voor de minder draagkrachtige rechtshulpzoeker niet goed uit.' Tijd voor verandering dus, en de commissie-Ouwerkerk kreeg de opdracht om een nieuw concept uit te denken. Met als belangrijke randvoorwaarde: de rechtshulp voor hen die het echt nodig hebben moet overeind blijven. Brandsma: 'Er moet een goed stelsel van gefinancierde rechtsbij-

stand komen, waarvan de kern is dat de Bureaus Rechtshulp doen waarvoor ze zijn opgericht: een juridisch loket zijn voor minder draagkrachtigen.'

LEEMTE

In 'het veld' worden deze woorden geïnterpreteerd als een ontmanteling van de 43 Bureaus Rechtshulp, die dus naar de mestvaalt van de geschiedenis kunnen. Zij moeten zichzelf transformeren tot een regulier advocatenkantoor óf ze

'De meest kwetsbare groep wordt getroffen'

worden een zogenoemd juridisch loket. Daarvan komen er volgens het ministerie dertig, die een uniforme structuur krijgen. Een (gratis) spreekuur duurt er maximaal één uur, toevoegingszaken – die op dit moment ook door de Bureaus kunnen worden gedaan – worden overgeheveld naar de advocatuur.

De keuze die de Bureaus Rechtshulp moeten maken om zich om te vormen, is ingegeven door de praktijk: een aantal van hen gedroeg zich de facto al als loket, en anderen ontwikkelden zich tot advocatenkantoor. 'De knip wordt nu echt ingezet', zegt Brandsma. 'Dat schept alleen maar helderheid.'

Helderheid of niet – het juridisch loket valt slecht. 'De Bureaus Rechtshulp werden 27 jaar geleden opgericht om een leemte in de rechtshulp op te

vullen. De grondwettelijk verankerde toegankelijkheid tot rechtsbijstand wordt met het juridisch loket niet gewaarborgd', zegt Mieke de Hart, directeur van het Bureau Rechtshulp in Tilburg. 'Een ongelukkige ontwikkeling, met grote gevolgen voor rechtzoekenden', reageert Ineke Woudenberg, ambtelijk secretaris van de Vereniging voor Rechtshulp. 'De meest kwetsbare groep wordt getroffen.' Bert Brands van de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland wil uit protest zelfs grijpen naar het hardere actiemiddel. De Vereniging Rechtschulporganisaties Nederland (VRN) is 'niet negatief, maar wel verdeeld', zegt voorzitter Mieke van der Burg.

KOEHANDEL

De 'pennenstreek' van Donner heeft op lokaal niveau grote gevolgen. De Hart gaat ervan uit dat 'haar' Bureau over een half jaar al niet meer bestaat. De Stichting Rechtsbijstand Brabant, waar Tilburg en vier andere Bureaus onder vallen, verkeert in financiële moeilijkheden en maakt daarom vaart met de ontmanteling. Twee, misschien drie juridische loketten zullen er in Brabant overblijven, verwacht De Hart. 'Er zal een ware koehandel ontstaan wáár deze uiteindelijk zullen komen'. Tilburg vist misschien achter het net omdat er al een Rechtswinkel is gevestigd.

Dat alles is vervelend voor het personeel, maar schrijnender voor de mensen om wie het echt gaat: de minder draagkrachtige rechtshulpzoeker. De loketten krijgen volgens De Hart de vorm van een

call-centrum, hoewel niet uitgesloten is dat cliënten er ook kunnen binnen lopen. De Hart: 'Een Bureau Rechtshulp heeft veel allochtone cliënten, in Tilburg bijvoorbeeld 80 procent. Door de taalachterstand is het juist voor deze mensen erg moeilijk om hun problemen door de telefoon duidelijk te maken.' De Bureaus krijgen veel te maken met verblijfsvergunningen, huur- en incasso-zaken, uitkeringen en tegenwoordig ook veel ontslagprocedures. Van der Burg van de VRN deelt die zorg, 'Als er minder loketten dan Bureaus Rechtshulp zijn, wordt de afstand en dus de drempel om binnen te stappen groter. Dat kun je niet opheffen door de inzet van ict-middelen. Onze doelgroep heeft vaak een uitgebreide problematiek, die je niet zo maar door de telefoon kan bespreken.'

De telefoontjes bij de loketten zullen worden afgedaan door mensen zonder meestertitel, zegt De Hart: 'We vragen ons af wat het advies en de doorverwijzing van zo'n loket nog waard is. Kunnen HBO'ers die zelf nooit hebben geprocedeerd, aan de telefoon een inschatting maken of een zaak haalbaar is? Advocatenkantoren zitten niet te wachten op misverwijzingen. Je moet voorkomen dat advocatenkantoren worden overstroomd met zaken die niets opleveren, zaken die eigenlijk bij het maatschappelijk werk thuishoren.'

BOYCOT

De Vereniging voor Rechtshulp maakt zich ook zorgen om het personeel bij de Bureaus. Ineke Woudenberg: 'Nu de Bureaus verdwijnen, gaat de eerstelijns rechtshulp verloren. Het is voor deze mensen niet interessant om te gaan werken bij een juridisch loket. Dat werk blijft beperkt tot advies en af en toe een briefje opstellen. Het kan zijn dat deze mensen overstappen naar de advocatuur. Het is maar de vraag of ze een boterham kunnen verdienen als ze zich daar bezig houden met in feite dezelfde zaken.' Een goede facilitering is daarbij van groot belang, maar of dat gebeurt, noemt Van der Burg van de VRN 'een punt van zorg'. 'Op dit moment wordt daar te weinig geld voor uitgetrokken. Ik twijfel er dus aan of de huidige problemen in het nieuwe stelsel wel worden opgelost.' Dat is ook één van de bezwaren die Bert Brands heeft. 'De verwachte 170 medewerkers die van de Bureaus overstappen naar de advocatuur, moeten plotseling ondernemer worden. Ik weet niet of dat zo goed uitpakt. Hoe dan ook, er gaat een grote hoeveelheid know how verloren.'

Wordt de sociale advocatuur het afvoerputje worden waar de gesubsidieerde zaken uiteindelijk

terechtkomen? Weinig kans, zegt Brands. 'De sociale advocatuur behandelt jaarlijks 300.000 zaken, en met het juridisch loket krijgen we er 30.000 bij. We kunnen de zaak nu al niet aan.' Om het tij te keren, beginnen betrokkenen de lobby-machine in stelling te brengen. In de gemeenteraad van Tilburg zijn al vragen gesteld over de mogelijke verdwijning van het lokale Bureau Rechtshulp. Andere acties worden niet geschuwd. De Vereniging Sociale Advocatuur Nederland boycot sinds augustus de werkgroepen die de implementatie van het juridisch loket voorbereiden.

'Je moet voorkomen dat advocatenkantoren worden overstroomd met zaken die niets opleveren'

Brands heeft al geopperd om de boel enkele dagen plat te gooien, maar krijg daarvoor onvoldoende steun uit zijn achterban. 'Wel vind ik dat de Orde van Advocaten nadrukkelijk afstand moet nemen van het loket-idee.'

Dat doet de Orde dus niet. 'We hebben de gedachte van de commissie-Ouwerkerk omarmt en vinden het loket een verstandige ontwikkeling', zegt algemeen deken Jeroen Brouwer. De grote toeloop die Brands verwacht, zal volgens Brouwer grotendeels worden opgevangen door juristen die nu nog werken bij de Bureaus Rechtshulp, en die in de toekomst deze taken voortzetten in een advocatenkantoor.

VERBAZING

Met enige verbazing heeft Margo Brandsma van het Ministerie van Justitie de kritiek aangehoord.

Zij wijst erop dat er al jarenlang onvrede en onduidelijkheid heerst in de sector. 'Er zijn voor en tegenstanders, maar het is nu echt de hoogste tijd om in het belang van cliënten de krachten te bundelen'. Bovendien wil zij graag datgene rechtzetten wat verkeerd is begrepen. 'De dertig loketten kunnen allemaal gewoon fysiek worden benaderd. Wel kunnen deze loketten óók per telefoon of andere ict-middelen worden bereikt. We gaan werken met beter opgeleide intakepersoneel en met juristen voor de meer ingewikkelde zaken. We investeren dus nadrukkelijk in de voorkant. Er is dus geen sprake van een ontmanteling, maar van een investering.'

Dat blijkt ook uit het voorstel om de rechtshulpzoekers niet een half uur gratis te woord te staan, maar een heel uur. 'Nu wordt 80 procent van de zaken binnen dat half uur al opgelost. We hopen dat dat percentage met de verlenging naar een uur verder stijgt. Ten slotte wordt de positie van de sociale advocatuur versterkt door de verhoging van de toevoegingsvergoeding, de terugdringing van bureaucratie en afspraken met de balie'.

Ook al staat Mieke de Hart (Bureau Rechtshulp Tilburg) zeker niet achter het juridisch loket, toch ziet ze een lichtpuntje. 'In het verleden bekommerde de Orde van Advocaten zich eigenlijk nooit om de Bureaus Rechtshulp. Alle marktpartijen, dus ook de Orde, gaan zich dus in de toekomst bekommeren om juridische loketten en dus om de minderdraagkrachtige cliënten.'

Dinsdag 18 februari zendt de IKON een reportage uit over de Bureaus Rechtshulp en het juridisch loket (Factor, 23.20 uur, Nederland 1).